

Dobrá správa pre podnikateľov a začínajúce STARTUPY: V Košiciach majú vlastný Campus	2
Online, kosicednes.sk, 30. 11. 2023, 14:34	
Chodil v gardistickej uniforme a chválil Hitlera	3
Tlač, Denník SME, 1. 12. 2023	
Prírodné parky sú hrozba aj príležitosť ochrany prírody	8
Tlač, Denník SME, 1. 12. 2023	
Priveľa krvi, bolestivé kŕče. Kedy treba menštruáciu riešiť u lekára?	10
Tlač, Magazín zdravia, 1. 12. 2023	
O našich autoroch	11
Tlač, Historická revue, 1. 12. 2023	
Planetárium pre verejnosť	12
Online, kamdomesta.sk, 1. 12. 2023, 5:36	

Dobrá správa pre podnikateľov a začínajúce STARTUPY: V Košiciach majú vlastný Campus [📄](#)

📅 30. 11. 2023, 14:34, Zdroj: [kosicednes.sk](https://www.kosicednes.sk) 📄, Autor: Tomáš Mácha, Sentiment: Pozitívny, Téma: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Kľúčové slová: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach

Dosah: 7 475 GRP: 0,17 OTS: 0,00 AVE: 535 EUR

Inovačné centrum Košického kraja (ICKK) otvorilo Startup Campus. Startupové a coworkingové centrum na Strojárskej ulici v Košiciach ponúka na ploche 450 metrov štvorcových štyri desiatky pracovných miest, osem mítingových miestností, podcastové a fotografické štúdio, komunitnú miestnosť či 3D tlačiareň.

Zdroj: META / Inovačné centrum Košického kraja

Priestor by mal poskytnúť príležitosti pre začínajúcich podnikateľov a startupy, inovátorov a kreatívco, ale aj kreatívnych tvorcov. Cieľom je podporiť ich rozvoj a vzájomnú spoluprácu. „Rezervovať si miesto v Startup Campuse bude možné cez mobilnú aplikáciu alebo webovú stránku, ktorú záujemcovia nájdu na www.ickk.sk,” informoval Košický samosprávny kraj (KSK).

PREČÍTAJTE SI TIEŽ: KONIEC meškajúcim spojom? Košická župa prichádza s revolučnou NOVINKOU

„Je to vôbec prvýkrát, keď samospráva otvára podobné startupové a coworkingové centrum na Slovensku, čo ukazuje rozvojový trend, akým sa chce Košický kraj uberať,” zdôraznil predseda KSK Rastislav Trnka. „Od roku 2018 opustilo Košický kraj takmer 20-tisíc ľudí, preto na župe dlhodobo pracujeme na tom, aby sme odliv mozgov zastavili. Aj toto je dôvod, prečo sa Košický samosprávny kraj stal jedným z piatich zakladajúcich členov Inovačného centra Košického kraja. Otvorenie Startup Campusu je ďalším krokom. Nejde len o zdieľanie kancelárskych priestorov, ale najmä o vytváranie komunity plnej rôznorodých myšlienok, talentov a skúseností,” dodal.

Galéria

+ 6

Generálny riaditeľ ICKK Peter Breyl priblížil, že poslaním Startup Campusu je najmä dať impulz k rastu startupov a ponúknuť im zdroje a podporu potrebnú pre ich rast, a tiež vytvoriť priestor na stretávanie inováčnej komunity Košického kraja. „Veríme, že toto miesto bude pomáhať pri vytváraní nových inovatívnych podnikov a pomôže rozvíjať celú regionálnu ekonomiku a bude miestom, ktoré dokáže pritiahnúť aj investície a záujem medzinárodných podnikov a spoluprácu s podnikateľmi a inovátormi v tomto regióne,” dodal Breyl.

MOHLO BY VÁS ZAUJÍMAŤ: Kým polícia pracuje, Trnka chce využiť paragraf 363

Projekt bol realizovaný najmä vďaka podpore a spolupráci s košickou župou, ktorá patrí medzi spoluzakladateľov ICKK. „Okrem župy sú spoluzakladateľmi mesto Košice, **Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach**, Technická Univerzita v Košiciach a Univerzita veterinárneho lekárstva a farmácie v Košiciach,” uvádza KSK. Coworkingové centrum vychádza z konceptu otvorených pracovísk. Ľuďom pôsobiacim v rozličných oblastiach by malo poskytnúť možnosť zdieľať spoločný priestor, skúsenosti i kontakty. „To umožňuje synergickú interakciu medzi rôznymi podnikateľskými subjektmi a vytvára dynamické a kreatívne prostredie pre rozvoj nových nápadov a projektov,” uzavrela župa.

(síta, kl)

META / Inovačné centrum Košického kraja

Tomáš Mácha

30.11.2023 14:34

Autor: Tomáš Mácha

Chodil v gardistickej uniforme a chválil Hitlera

1. 12. 2023, Zdroj: **Denník SME**, Strany: 14, 15, Vydavateľ: **Petit Press, a.s.**, Autor: **Peter Getting**, Sentiment: **Pozitívny**, Téma: **Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach**, Kľúčové slová: **Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach**, Ďalšie zdroje: **Denník SME - ďalší vydání**

Dosah: 450 000 GRP: 10,00 OTS: 0,10 AVE: 28399 EUR

Utajovanú minulosť vyrozprávala Hana Hegerová svojmu životopiscovi pred smrťou. Formou jej vyrovnania sa s tieňmi minulosti mohlo byť aj spievanie židovských piesní

Ztej fotografie mrazí. Dievčatko s vrkôčikmi drží v rukách kyticu kvetov. Azda predtým zaspievalo pesničku. To aby privítalo v Slovenskom národnom divadle pána predsedu vlády.

Je ním Vojtech Tuka, temná persóna slovenských dejín, čelný kolaborant, ktorý na Slovensku presadzuje nacizmus a holokaust. Píše sa rok 1940 a scénu dopĺňa veľký ľudácky dvojkriž, vedľa hajlujú gardisti aj chlapi z Hlinkovej mládeže.

Na všetko dozerá otec dievčatka. Aj on je v gardistickej uniforme. Úradník Ján Farkaš sa pozná s Tukom roky, spolu kedysi zakladali prvú slovenskú fašistickú úderku, ktorej členovia prisahali na biologickú očistu národa a zvrhnutie demokracie. Teraz je Farkaš na koni, má vysoké funkcie a ohromné príjmy.

Tým dievčatom s vrkôčikmi je budúca prvá dáma československého šansónu Hana Hegerová. Až na konci života otvorila dvere do svojej trinástej komnaty.

Behal mi mráz po chrbte

„Naše rozhovory sa začali v lete 2011, chodieval som do jej bytu na Staromestskom námestí v Prahe a začal som odkrývať aj rôzne osobnejšie témy, na ktoré mi, napodiv, chcela odpovedať. Keď prišlo aj na otázky, na ktoré dovtedy nikomu neodpovedala, vyslovila sa: ‚Mám však pranie. Chcela by som, aby tá kniha vyšla až po mojej smrti.‘ Vedel som, prečo,“ opisuje pre SME český publicista Tomáš Padevět vznik životopisnej knihy, ktorú nazval Carmen: skutočný život Hany Hegerovej.

Narodila sa v roku 1931 mame Margite, rodenej Čelkovej, a otcovi Jánovi Farkašovi, obaja rodičia boli od Trenčína. Mama pochádzala z bývalej zemianskej rodiny, o otcovi hovorila ako o bankovom úradníkovi. To však bola len časť pravdy.

„Ako sa mi pomaly rozkrýval obraz jej otca, s každým novým poznatkom mi zľahka behal mráz po chrbte,“ opisuje Padevět. „Prelomila sa bariéra a ona mi začala pomaly servírovať spomienky, absolútne nečakane a hlavne pravdivo. Mal som dojem, že sa chcela tej utajovanej celoživotnej tiaže aspoň čiastočne zbaviť.“

Padevět dodržal podmienku a kniha vyšla až po smrti speváčky. Práve z nej sa po prvý raz čitatelia dozvedajú pozadie jej detstva uprostred druhej svetovej vojny, ktoré ju ovplyvnilo na celý život.

Vtedy sa ešte volala Carmen Farkašová. Krstné meno odzrkadľovalo lásku jej starej mamy k opere. Doma ju volali Babuľka.

Na fotografii z rodinného archívu sedí malé dievčatko s rodičmi v kresle, otec pôsobí uvoľnene, popri mame bol pre ňu prirodzenou autoritou. Nebude trvať dlho a rovnaký muž bude chváliť Adolfa Hitlera.

Z hlbín slovenského fašizmu

Dosiaľ neznáme fakty o otcovi Hany Hegerovej sú uložené vo viacerých slovenských archívoch. Zďaleka nebol len bankovým úradníkom.

Keď sa svet po skončení druhej svetovej vojny snažil vyrovať s ľuďmi zodpovednými za dovtedy nevídané zločiny proti ľudskosti, platilo to aj na Slovensku. Vtedajšie ľudové súdy nechávali vyhlásiť rozhlasom a v tlači mená obvinených, aby sa prihlásili tí, čo vedia o ich trestnej činnosti. Takto verejne vyhlásili aj meno speváčkinho otca. Spis ľudového súdu o Jánovi Farkašovi sa nachádza v Štátnom archíve v Bratislave. Desiatky strán obsahujú výpovede, dokumenty, svedectvá za aj proti obžalovanému.

Vyplýva z nich, že Ján Farkaš sa už od 20. rokov minulého storočia pohyboval v prostredí radikálnych slovenských nacionalistov, bol členom Hlinkovej slovenskej ľudovej strany (HSĽS) a pôsobil aj v straníckych novinách Slovák.

Angažoval sa už pri zrode slovenského fašizmu, v Rodobrane. Táto organizácia navonok pôsobila ako ochranka HSĽS, jej členovia v čiernych košeliach sa na mítingoch bili a vyhrážali sa oponentom. Tajnou snahou bolo zvrhnúť demokraciu, čiernokošeliari po okresoch zhromažďovali zbrane a spisovali zoznamy nepriateľov národa. Do antiliberalnej, protičeskej a antisemitskej Rodobrany doplnil Tuka svoju ideológiu, spočívala v prisahe na svätú krv Kristovu, ktorú rodobrancí v tajnom rituáli skladali v kláštore v Hronskom Beňadiku.

Podľa historika Antona Hruboňa z Fakulty politických vied a medzinárodných vzťahov Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici bola Rodobrana zmesou ultranacionalizmu a radikálne interpretovaného mystického katolicizmu.

„K fašizmu sa otvorene hlásila, tematizovala rovnaké témy rovnakou rétorikou ako fašisti kdekoľvek inde v Európe, ako pozdrav používala napriahnutú pravicu. Označiť Rodobranu prívlastkom fašistické hnutie je veľmi priliehavé,“ hovorí.

Po desaťročiach sa k nim hlásili aj neonacisti okolo Mariana Kotlebu v Slovenskej pospolitosti.

„Duchovným otcom Rodobranu bol Tuka a pre mladých ľudí predstavoval obrovskú autoritu,“ podotýka historik.

V skutočnosti bol Tuka plateným agentom maďarskej vlády so snahou rozbiť Československo. Za špionáž v prospech Maďarska ho v roku 1929 odsúdili. Procesom sa v knihe Tuka proti republike zaoberá historik Peter Fedorčák z Filozofickej fakulty **Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach**, cituje početné svedecké výpovede. Z nich vyplýva, že Hegerovej otec Ján Farkaš sa od vzniku Rodobranu pohyboval v jej najužšom vedení a dobre sa poznal s Tukom.

Po Tukovom odsúdení síce Rodobranu zakázali, no hneď po vzniku slovenského štátu na ňu nadviazala Hlinkova garda (HG). Ako priznal Farkaš v povojnovom procese, do HG vstúpil hneď po jej založení. Zaslúžilí čiernokošeliari si pripínali na gardistickú uniformu odznak Rodobranu, dvojkriž v trňovej korune, ktorý mal symbolizovať ich „martýrstvo“. Archívne fotografie dokladajú, že ho hrdo nosil aj Farkaš.

V uniforme sa rád dával fotiť, nešlo však len o formalitu. Angažoval sa už pri rozbíjaní demokratickej republiky na jeseň 1938, pred súdom priznal, že cestoval s radikálmi okolo Tuku na tajné rokovania za nacistami do Viedne aj do Berlína.

Po rozbití Československa Farkašova hviezda rýchlo stúpala, vymenovali ho za člena štábu HG a pobočníka Tuku, ktorý sa stal jedným z najvyššie postavených politikov vojnového režimu, predsedom vlády a najznámejším pronacistickým kolaborantom.

Farkaš patril k slovenským nacionalistom, ktorí neváhali pre splnenie svojho sna sa spojiť s Adolfom Hitlerom.

V Univerzitnej knižnici v Bratislave sa nachádza dobová tlač s článkami, v ktorých rečnil pred gardistami, chválil režim, arizácie aj nacizmus.

Napríklad v prejave v auguste 1940, ktorý si neskôr vydal aj knižne pod názvom Kamarátstvo práce a disciplíny, Farkaš vyzdvihoval Hitlera. „Národným socializmom vychoval nového ducha, jednotnú vôľu zosobnenú v autorite Führera. Pomocou veľkého, novú Európu a nový svet budujúceho vodcu Adolfa Hitlera došli sme k 14. marcu 1939.“

Ocitá sa pri rôznych zlomových udalostiach: napríklad 23. novembra 1940 denník Gardista informoval, že Farkaš sprevádzal Tuku na rokovania do Berlína, kde Slovensko pristúpilo k vojnovému paktu Nemecka, Talianska a Japonska. Inokedy, ako vyplýva zo zápisnice z rokovania Štátnej rady, ktorá pripravovala deportácie Židov, bol Farkaš pri tom, keď k Tukovi prišiel dovtedy neznámy úradník Augustín Morávek a predložil vypracovaný elaborát o riešení židovskej otázky a arizáciách, čo Tuku veľmi potešilo. Ba podľa vlastnej výpovede pred súdom sám klepal telegram, ktorý mu diktoval Tuka a v ktorom sa ďakovalo Hitlerovi za „ochranu Slovenska“.

Nepokradneš, nezavraždíš

Malá Carmen v tom čase chodila do základnej školy, milovala hodiny baletu. Bola jedináčikom, ktorý sa pri hádkach rodičov zatváral do izby a spieval si, aby prehlušil krik.

Farkašovci si potpeli na eleganciu a mali radi umenie, otec sa poznal s hercami z divadla, na predstavenia brali aj Carmen.

Mala len deväť rokov a otec ju bral aj na podujatia s exponentmi vojnového režimu.

Vo fonde Slovenskej tlačovej kancelárie, ktorý sa dnes nachádza v Slovenskom národnom archíve, sme našli napríklad karneval z 1. februára 1941 v bratislavskej Redute. Na ňom Ján Farkaš ako spoluorganizátor vítal okrem Tuku aj ďalšieho dlhoročného kamaráta Alexandra Macha, ktorý z pozície ministra vnútra realizoval holokaust na Slovensku. Na fotografiách je medzi účastníkmi otec v uniforme a mama Margita je v kroji, na inej doteraz nepublikovanej fotografii je opäť aj malá Carmen s vrkôčikmi.

Jánovi Farkašovi sa v novom režime darilo. Mal luxusné auto, nakupoval obrazy slovenských umelcov. Ako horlivý katolík organizoval aj púte do Ríma. Bol šéfom Slovenskej odborovej jednoty súkromných úradníkov, správcom Penzijného ústavu a dosadili ho aj za riaditeľa Tatrabanky.

Príjmy má rozprávkové. Podľa kalkulácie z povojnového procesu len ako predseda správneho výboru Tatrabanky dostal za obdobie vojny vyše 380-tisíc vtedajších korún, ako vládny komisár mal 36-tisíc ročne, ako predseda odborovej organizácie 60-tisíc ročne. Dovedna takmer milión korún. Úradnícky plat bol vtedy okolo tisícpäťsto. Okrem toho bol v ďalších správnych radách vrátane Slovenskej hypotečnej a komunálnej banky či automobilky Fiat.

Mladá rodina sa v tom období presťahovala na lukratívnu adresu, do bytu na dnešnej Ulici Fraňa Kráľa v Bratislave. V modernej funkcionalistickej vile mali rozmerný byt s priestrannou kúpeľňou, izbou pre slúžku a veľkou halou. Na nádherný svetlý byt si speváčka

spomínala aj po rokoch.

Vilu v roku 1932 dal postaviť bratislavský židovský architekt Desider Quastler, mal tu ateliér a býval tu so svojou rodinou. O byt neprišiel náhodou. Zomlela ho rasistická podstata režimu, ktorý budovali ľudia ako Farkaš. Pre protizidovské nariadenia nemohol ďalej pracovať ako architekt, musel zatvoriť svoju architektonickú kanceláriu a súčasne sa musel vysťahovať z bytu vo vile, ktorú sám naprojektoval. Ďalšie nariadenia zakazovali Židom bývať v centrálnych častiach Bratislavy a v domoch postavených po roku 1920. Takouto krádežou sa nová elita dostávala k bytom.

„Podľa takzvaného Soznania k dani činžovej na berný rok 1940 bol Quastler nájomníkom v roku 1939 iba niekoľko mesiacov, potom už je uvedený: ‚vysťahoval sa‘. Odvtedy už figuruje ako nájomca jedného z dvoch bytov Ján Farkaš,“ vysvetľuje bývalý predseda bratislavskej Židovskej náboženskej obce Tomáš Stern. „O forme vysťahovania dokument nehovorí, ale odvtedy Farkaš užíva jeden z bytov, ktorých nájomcom bol dovtedy Quastler.“

Quastlerovci po „vysťahovaní“ padli na úplné dno, skončili v katastrofálnych podmienkach v štvrti Vydrica, s bytmi bez toaliet, nieto s kúpeľňou. Dvom dcéram Desidera Quastlera sa podarilo prežiť holokaust mimo Slovenska, jeho aj s manželkou Grete v roku 1944 deportovali do Osvienčimu, kde zahynuli, takisto zavraždili ďalších členov rodiny.

Otec kriminálnik

Na sérii fotografií z roku 1951 má mladá, nedávno plnoletá slečna zasnený výraz, pozerá kamsi do diaľky.

Medzitým si zmenila meno na Carmen Čelková. Práve kvôli otcovi. Mama sa s ním rozviedla ešte za vojny, jednak vraj pre jeho panovačnosť, jednak pre milenky. Vrátila sa k dievčenskému priezvisku, ktoré teraz nosí aj dcéra. V čase, keď otec stál pred súdom, s ním už dlhšie nežili.

Ján Farkaš dostal na tie časy veľmi mierny trest. Dokumenty sa nachádzajú aj v archíve Ústavu pamäti národa, speváčkin otec totiž zaujímal aj komunistickú štátnu bezpečnosť.

Povojnový súd Farkaša najprv uznal za vinného, no upustil od uloženia trestu. Pri chystanej revízii sa pokúsil ujsť cez Maďarsko do Rakúska, chytili ho a v obnovenom procese dostal trojročný trest.

Na súde sa riešilo najmä jeho pôsobenie v oblasti hospodárstva, menej jeho excesy vo vysokej politike.

Viacerí svedkovia vypovedali v jeho prospech. Prezident Jozef Tiso, ktorého onedlho obesili, tvrdil, že Farkaš uňho viackrát intervenoval pre výnimky pre Židov, a guvernér Slovenskej národnej banky podporujúci odboj Imrich Karvaš dosvedčil, že Farkaš sa v hospodárskej oblasti snažil odolávať nemeckej finančnej rozpínavosti na Slovensku. Sám Farkaš sa všemožne obhajoval, vraj nevystupoval s prejavmi politického rázu, vraj s mnohým nesúhlasil a keď pochopil, že spojenci Nemcov porazia, začal sa obracať a mierniť.

Moja dcéra zomrela

V čase, keď si Ján Farkaš odpykával trest vo väzení, jeho dcéra práve štartovala kariéru.

Carmen Čelková získala priezvisko Hegerová po prvom manželovi a nechala si ho, aj keď sa neskôr rozviedli. Po hereckých začiatkoch v Žiline začala spievať v bratislavskej Tatra revue, jej hviezda rýchlo stúpala a úplne zmenila jej pôvodné plány. Hoci najprv chcela byť baletkou a potom herečkou, preslávila sa ako speváčka. Keď si zmenila aj krstné meno, zrodila sa Hana Hegerová.

Vzťah s otcom mala viac než zložitý. Tomáš Padevět napríklad hovorí, že keď sa stretli po otcovom prepustení, bolo to rozpačité. Neskôr sa sporadicky stretli, no zlom nadišiel v lete 1966.

Otec vtedy prišiel za úspešnou dcérou do Prahy. Hegerová je na vrchole slávy. Vtedy dôjde k erupcii v komplikovanom vzťahu. On symbolizuje mentalitu slovenského konzervativizmu, prepriateho katolicizmu, predsudkov a nacionalistickej uzavretosti pred svetom, jeho dcéra je, naopak, slobodomyselná, otvorená svetu, rozmanitým kultúram a do strednej Európy priniesla nový vietor.

Otec odíde a nechá po sebe list. Uráža v ňom dcéru ako ľahké dievča pasákov a berie si fotku starej mamy, vraj aby nebola v tejto domácnosti jej pamiatka pošpinená. Vyznieva to, akoby sa za dcéru hanbil a list končí slovami: „Moja dcéra Carmen pre mňa zomrela, nech žije Hana Hegerová. Farkaš.“

Speváčka mala list celé roky odložený. A prečítala ho životopiscovi Padevětovi. „Bohémske prostredie ho šialene pobúrilo, navyše uvidel na titulke časopisu fotografiu svojej dcéry len v korzete, bola z divadelného recitálu s Miroslavom Horníčkom. Napísal jej osobný list, v ktorom sa jej zrieka. Myslím, že tým dosť trpela.“

O traume svedčí aj to, že speváčka sa na niekoľko dní skryla na psychiatrii. Odvtedy sa videli výnimočne, na otcov pohreb do Bratislavy však prišla.

Prebudiť sa do nového dňa

V čase, keď otec písal list, ona spievala židovskú pieseň v jidiš Schön wie die Lawone, v klípe ju obklopujú svietniky – menory. Nahrála aj pieseň o židovskej mame, ktorá vždy, keď na sporáku pustí plyn, pomyslí na svojho zavraždeného syna, pôvodný text prebásnil jej dvorný textár Pavel Kopta.

Hana Hegerová to vtedy okomentovala slovami: „Všetci si myslia, že som Židovka, pretože spievam túto pieseň, ale nie je to pravda. Moji predkovia pochádzali zo všetkých kútov bývalého rakúsko-uhorského regiónu. Vždy som však cítila, že k tomu všetkému, čo sa stalo, musím niečo povedať.“

Formou jej vyrovnania sa s tieňmi minulosti mohli byť aj aktivity po páde komunizmu, keď vystupovala na akciách židovských obcí alebo podporujúcich medzikultúrny dialóg.

Spomedzi množstva tém v piesňach sa však jednej vyhýbala.

„Neodvažovala sa do žiadneho textu o otcovi, pretože sa bála, že by ju premožla spomienka na toho jej, Jána Farkaša,“ uviedol pri jej úmrtí dnes už takisto zosnulý popredný český hudobný kritik Jiří Černý.

Otec rodinu opustil, keď mala Hana Hegerová jedenásť rokov. „Takže až neskôr si mohla uvedomiť, čoho bola súčasťou. Myslím, že sa s tým nejakou vyrovnávala celý život. Nemôžeme si vybrať, komu sa narodíme, ani určiť, ako nás bude vychovávať. Ale svojím ďalším životom sa môžeme od toho dištancovať. Myslím si, že ona to potom celú svoju kariéru robila. Dokonca tak dôsledne, že vždy bola na strane ľudí, ktorí boli nejakou časťou spoločnosti vylúčení, v okruhu jej najbližších priateľov bolo napríklad veľa gejov,“ hovorí Feňo Ferič, ktorý sa s ňou poznal 40 rokov a nakrúca o nej film.

„So svojou identitou bojovala celý život. Napokon, trikrát si zmenila priezvisko a raz meno. Minulosť bola jej trinástou komnatou, nerada sa k nej vracala, ale ona aj na veľké chvíle svojej kariéry spomínala len málo.“

Posledným priáním veľkej šansonierky bolo, aby jej popol vysypali do vln Dunaja. Rodina to urobila v júli 2021 neďaleko Komárna.

O Hane Hegerovej vzniká hra aj film

Lubomír Feldek aktuálne chystá divadelnú inscenáciu Hana Hegerová a zlodej čas podľa svojho scenára. Premiéra by mala byť na jar. HH stvární jeho dcéra Katka Feldeková.

K úvodu predstavenia ho inšpirovala scéna, ktorú v životopisnej knihe priniesol Tomáš Padevět. „Na začiatku Hana Hegerová zistí, že sa ocitla na podpisovaní Anticharty v Divadle hudby,“ približuje Feldek. „Rozhodne sa z divadla uniknúť. Tajní zamkli dvere a nechcú ju pustiť von, ale pomôže jej výkrik: ‚Tak sa vám tu počúram!‘ Hana Hegerová sa týmto spôsobom dostala na toaletu, kde prečkala podpisovanie, jej podpis tam ako jedinej nie je. Tá scéna pre mňa znamená, že z každej situácie sa dá uniknúť, keď človek nájde tie správne slová.“

Súčasne chystá celovečerný dokument Fero Fenič, práve na motívy životopisnej knihy Tomáša Padevěta. „Mala rovnaké pranie ako pri knižnom životopise, teda aby sa film zrealizoval až po jej smrti,“ hovorí režisér. Hlavné nakrúcanie by sa malo uskutočniť budúci rok na jar a v lete. Film sa k divákovi dostane v roku 2025.

„Pre mňa je príbeh Hany Hegerovej príbehom 20. storočia v strednej Európe, pretože jeho dianie vždy priamo zasahovalo do jej života. Nevieť o žiadnom inom umelcovi, ktorý by prežil také vzostupy a pády ako ona a zostal do poslednej chvíle života taký silný a nezlomený.“

Malá Carmen, budúca speváčka Hana Hegerová s kvetmi, vľavo Vojtech Tuka a vedľa neho s gardistickým opaskom otec speváčky Ján Farkaš.

Zdroj – TlačoVina UsMieVaVé sloVensko 1940, arCHíV T. P.

Malá Carmen a rodičmi v roku 1935.

FoTo – arCHíV T. P. Carmen pri dunaji v roku 1951. Foto – ArChív t. P.

Nemôžeme si vybrať, komu sa narodíme. Ale svojím životom sa môžeme od toho dištancovať. Myslím si, že Hana Hegerová to celú svoju kariéru robila.

Fero Fenič,

režisér

Autor: Peter Getting © SME

Prírodné parky sú hrozba aj príležitosť ochrany prírody

1. 12. 2023, Zdroj: **Denník SME**, Strany: 22, 23, Vydavateľ: **Petit Press, a.s.**, Autor: **Marcel Uhrin**, Sentiment: **Ambivalentný**, Téma: **Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach**, Kľúčové slová: **UPJŠ**, Ďalšie zdroje: **Denník SME - ďalší vydání**

Dosah: 450 000 GRP: 10,00 OTS: 0,10 AVE: 8174 EUR

V roku 2006 som navštívil Spessart, najstarší prírodný park v Bavorsku. Sprevádzal nás múdry starší lesník, hovoril o ťažbe v bukových porastoch s predĺženým rubným aj obnovným obdobím, objasňoval koncept biotopových stromov (dutiny, d'atle, netopiere, strom ako pamätník krajiny), pričom jedným dychom dodával, že ich územie je lokalitou sústavy NATURA 2000 a nemajú žiadny problém ducha príslušnej smernice Európskej únie naplniť.

Pohľady do porastu jeho slová potvrdzovali, v lese sa hospodáril, ale keby sa doň díval laik, mohol by ľahko nadobudnúť dojem, že je v nedotknutom pralese. Lesník nám v poraste s nádhernými dubmi lakonicky oznamoval: „Tu sme sa rozhodli vôbec nezasahovať. Chceme tieto duby zachovať pre budúcich návštevníkov.“

Prírodný park a národný park sú dve rôzne veci

Áno, takto približne funguje prírodný park, ale nie je účelom tohto textu opísať jeho funkcie do úplného detailu, stačí skonštatovať, že je to dobrý koncept, plodne uhnieszený v západnej Európe, Nemecko nech je vzorom.

Stručne: dobré, na pohľad pekné prírodné a zároveň takmer na celej ploche obhospodarované prostredie promované heslami typu „navštívte nás“. Ľudia to majú radi, v prírodnom parku sa dá bicyklovať, chodiť na túry či tráviť tam dovolenky. Návštevníci prírodného parku však tiež vedia, že nie sú v národnom parku, čo je niečo úplne odlišné.

Tento definičný rozdiel rád ilustrujem vyjadrením návštevníka, zachyteným v pavučine internetu: „Býval a žil som v Prírodnom parku Bavorský les. Hospodársky aktívne územie – poľnohospodársky, lesnícky, turisticky a najmä mentálne. Bolo vidno, že to, čo tam robia, má logiku, systém. Obrovská mechanizácia, infraštruktúra, jednoducho všetko fungovalo. Potom som sa bol pozrieť aj do Národného parku Bavorský les – neskutočná divočina – kde príroda dostala slobodu!“ Vidíme ten rozdiel aj laickými očami?

Aktuálne prezentované snahy štátneho tajomníka zeleného rezortu premeniť Národný park Malá Fatra na prírodný park sú politickým vyvrcholením (nezvládnutej) diskusie z nedávnej minulosti, keď, a to si poctivo priznajme, sa spustila reforma národných parkov bez dostatočného finančného krytia a hlas vidieka („nepočúvate nás“), akokoľvek v tomto kontexte iracionálny, odchytili politické sily bližšie k pravému okraju a populizmu (a dnes pri moci).

Aké sú riziká premeny?

Verejná diskusia o téme je výrazne sploštená a dnes určovaná len a len odporcami národných parkov, lebo ich hlas je ukričaný. Hodnoty Malej Fatry ako národného parku sú pritom odborne nespochybniteľné (napríklad viac ako tridsať biotopov európskeho významu, sedem prioritných biotopov európskeho významu, sedem druhov rastlín európskeho významu, viac malofatranských endemitov, stovka druhov národného významu, veľa druhov živočíchov európskeho významu atď.) a ani nemá zmysel ich tu akcentovať.

Riziká „prerobenia“ na prírodný park sú však aj zrejme, aj prehliadané. Napríklad je zrejme len funkciou demagógie a zavádzania proponentmi prírodného parku, že súkromní vlastníci si neuvedomujú (nechcú uvedomovať?) straty na príjmoch, uplatňované napríklad v podobe kompenzácií z titulu obmedzenia hospodárenia, ale zásadné sú aj riziká (už aj tak započatej) „donovalizácie“ Vrátnej doliny (pozdravujeme aj Demänovú).

Ak to ako spoločnosť neustriehneme, príde čas, keď pobyt tam bude neznesiteľný (cirkus, urbanizácia, nevkus) a aj tí, čo volajú po záchrane vidieka súbežne s pokrikom za vyhlásenie prírodného parku, uznajú, že toto rurál (a ani národný/prírodný park) už nie je.

Ako človek, ktorý dekády slovenskú prírodu skúma a pozoruje, dovoľm si na tomto mieste odborný názor: všetky dnes vyhlásené národné parky na Slovensku akumuláciou svojich prírodných hodnôt jasne spĺňajú aj medzinárodne uznávané kritériá pre svoju existenciu a rozvoj. Snahy o ich prerobenie na prírodné parky považujem za devalváciu ich hodnôt a rezignáciu na potenciál, ktorý značka „national park“ nesie. Toľko stručne k slovu hrozba z nadpisu textu.

Rozvíjajme kvalitné regionálne dizajnérske kúsky

Pozrime sa však krátko na pozitívnu stránku veci, na tú príležitosť z titulu komentára. Vráťme sa na chvíľu k nemeckému etalónu: nie je náhoda, že Asociácia nemeckých prírodných parkov v európskom prehľade uvádza zo Slovenska ako prírodné parky naše chránené krajinné oblasti.

Krásny súlad, lebo obsahom, charakterom či predmetmi ochrany tieto územia presne napĺňajú definičný obsah, ktorý sa im v západnej Európe tradične dával a dáva v pertraktovanej kategórii „prírodný park“. Poďme späť na Slovensko.

Nie je v tomto kontexte náhoda, že aj v „Návrhu reformy ochrany prírody a krajiny na Slovensku“, ktorú vo svojich publikáciách (prepáčte, prosím, zvyk vedca citovať zdroj: Ochrana prírody, roč. 39 a 40, 2022) promuje aj Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky ako

odborná rezortná organizácia príslušného ministerstva, dočasne pod vedením pána Tarabu, sa rozvoj prírodných parkov jasne pomenúva takto: „Do tejto kategórie by mala byť priradená aj väčšina územia súčasných chránených krajinných oblastí, kde je hlavným cieľom ochrana ekosystémov a biotopov, a nie ochrana krajiny a krajinného rázu. Kategória prírodný park je vhodná na ochranu rozsiahlejších ... území európskeho významu, pri ktorých sa predpokladá, že väčšina ich územia bude naďalej aktívne obhospodarovaná. Takto zadaná kategória prírodného parku vychádza z kategórie VI chránené územie s udržateľným využívaním prírodných zdrojov podľa IUCN.“

Toto je tá príležitosť, kam treba smerovať (tvorivú) energiu. Dajme národným parkom príležitosť ukázať ich potenciál a pristúpme k (revolučne vyzerajúcej) prerábke „chákačiek“ na prírodné parky. Podobne ako národné parky sú jasne rozoznávanými ochranárskymi či turistickými značkami aj v medzinárodnom kontexte.

Chránená krajinná oblasť ako kategória, navyše ovplyvnená mentálnym dedičstvom povojnových sovietskych satelitov, má síce opodstatnenie (vyššie citovaná reforma navrhuje ich vyhlásenie do kompetencie vyšších územných celkov), ale mne osobne by neprekážalo, keby sme na tento ťažkopádny koncept aj zabudli.

Ak mám v závere urobiť pokus o metaforu, tak asi takto: budujme a chráňme diamanty krajiny (národné parky) a podporujme a rozvíjajme kvalitné regionálne dizajnérske kúsky (prírodné parky). Oboje nám prinesie radosť, prosperitu a možno aj hrdosť.

Snahy štátneho tajomníka zeleného rezortu premeniť Národný park Malá Fatra na prírodný park sú politickým vyvrcholením (nezvládnutej) diskusie.

Autor: Marcel Uhrin pracuje v Ústave biologických a ekologických vied **UPJŠ** v Košiciach.

Priveľa krvi, bolestivé kŕče. Kedy treba menštruáciu riešiť u lekára? [🔗](#)

📅 1. 12. 2023, Zdroj: **Magazín zdravia**, Strany: 10, 11, Vydavateľ: Petit Press, a.s., Autor: **Patricia Šmahelová**, Sentiment: **Positívny**, Téma: **Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach**, Kľúčové slová: **UPJŠ**

Dosah: 78 042 GRP: 1,73 OTS: 0,02 AVE: 1642 EUR

Až jedna z piatich žien môže zažívať počas menštruácie nadmerne silné krvácanie. Ide o problém, ktorý vplýva nielen na zdravie žien, ale má celkový vplyv aj na kvalitu ich života. Opýtali sme sa lekára, ako postupovať, aby menštruácia nebola trápením.

Fyziologické menštruálne krvácanie zvyčajne u ženy trvá tri až osem dní, krvná strata sa pohybuje v rozmedzí 30 až 80 mililitrov. Zvyčajne žena nepoužije viac ako dva balíky menštruálnych vložiek, alebo inak povedané nie viac ako osem za deň. „Z týchto faktov si môže každá žena pomerne jednoducho určiť či má, alebo nemá nadmerne silnú menštruáciu,“ hovorí profesor Peter Urdzík, prednosta Gynekologicko-pôrodníckej kliniky LF **UPJŠ** a UN L. Pasteura v Košiciach. No keď krvácanie u ženy trvá dlhšie, môže ísť o vážnejší problém. Dobrou správou však je, že na Slovensku vedú lekári tento stav liečiť pokrokovou a šetrnejšou metódou, pri ktorej samotný zákrok trvá len pár minút a pacientka nemusí podstúpiť rizikové odstránenie maternice.

Prečo nám to telo robí

Nadmerne silné menštruálne krvácanie, známe aj ako menorágia, sa vyskytuje približne u 27 percent žien v Európe. Aj keď mnoho žien máva počas menštruácie silnejší tok krvi a kŕče, menorágia nie je bežným javom a v prípade, že sa vyskytne, ženy by mali vyhľadať lekára. Bolestivé kŕče, ktoré menorágiu sprevádzajú, pacientkam zabraňujú vykonávať aj celkom bežné činnosti. Príčiny môžu byť rôzne – hormonálna nerovnováha, dysfunkcia vaječníkov, myómy, polypy či chronické zápal, môže ísť však aj o prvý príznak zhubného ochorenia. „Menorágia je častým problémom žien v období pred nástupom menopauzy a výrazne ovplyvňuje kvalitu ich života. Vedie k anémii, únave a emocionálnemu stresu, môže ísť navyše o symptóm zhubného ochorenia maternice, preto by ženy návštevu svojho gynekológa v týchto prípadoch nemali odkladať,“ dodáva Peter Urdzík.

Aké sú možnosti liečby

Pacientky s menorágiou majú dnes viacero možností liečby – hormonálnu, hormonálne aktívne vnútro maternicové teliesko či odstránenie maternice. Jednou z najnovších metód liečby nadmerného menštruálneho krvácania je termoablácia. „Odstránenie maternice predstavuje definitívne riešenie a prináša so sebou aj riziká poranenia okolitých orgánov či riziko vzniku inkontinencie. Termoablácia je šetrnejšia. Dochádza pri nej k tepelnému poškodeniu funkčnej časti sliznice maternice a výsledkom je zástava pravidelného menštruálneho krvácania. Dnes už aj termickú deštrukciu sliznice vieme vykonať bezpečne, efektívne a minimálne invazívne termoablačným prístrojom,“ uvádza profesor Urdzík.

Zákroku sa netreba báť

Termoablácia sa dá vykonať aj hysteroskopicky, čo v praxi znamená zavedenie optického prístroja do dutiny maternice a pomocou elektrickej slučky alebo valčeka deštruovanie sliznice maternice v celkovej narkóze. Rozdiel pri zákroku s inovatívnym termoablačným prístrojom je v tom, že sliznicu maternice deštruuje pomocou šetrnejšieho, glycerínom naplneného balónika. „Celá procedúra trvá len pár minút, pričom ide o vhodnú alternatívu oproti odstráneniu maternice a pre pacientky je tak menej riziková. Zdravotnícke prístroje a technológie v oblasti gynekológie za posledné roky mimoriadne pokročili. Pre slovenské pacientky je to veľký prínos,“ dodáva na záver výkonná riaditeľka SK+MED Katarína Danková.

Silné krvácanie je náporom aj na psychiku

Stres: Žena je stále v strese, aby zvládla situáciu s hygienou v rôznych prostrediach a situáciách. Frustrácia: V období nadmerného krvácania sa musí žena často zrieknuť niektorých aktivít (sex, dovolenka, návšteva divadla) a nežije plnohodnotný život. Strádanie: Bolesti hlavy, depresie, vyčerpanosť.

(Zdroj: antikoncepcie.cz)

Pozor na nedostatok železa

zvýšené krvné straty počas menštruácie nie sú len medicínskym a psychologickým problémom. Môžu byť aj príčinou rozvinutia anémie, teda málokrvnosti, ktorá má pre telo závažné dôsledky. Tkanivá v organizme nedostávajú potrebné živiny a iné látky ako vitamíny, hormóny aj nevyhnutný kyslík. Organizmus je vtedy náchylnejší na infekcie a s ťažkosťami udržiava telesnú teplotu. Pridružuje sa únava, bledosť pokožky, búšenie srdca, dýchavičnosť. anémia sa dá zistiť jednoduchým vyšetrením z krvi. neváhajte s ním, ak menštruujete prísilno. Práve nadmerné menštruálne krvácanie je najčastejšou príčinou anémie u žien v plodnom veku.

Zákrok v celkovej narkóze trvá len pár minút a je alternatívou odstránenia maternice.

Autor: Autor: Patricia Šmahelová

O našich autoroch [✉](#)

1. 12. 2023, Zdroj: **Historická revue**, Strana: 64, Vydavateľ: **Petit Press, a.s.**, Sentiment: **Pozitívny**, Téma: **Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach**, Kľúčové slová: **Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach**

Dosah: 43 000 GRP: 0,96 OTS: 0,01 AVE: 2898 EUR

Katarína Bányászová, archivárka SNM – Múzea Betliar. Pochádza z Moldavy nad Bodvou, vyštudovala archívniectvo a pomocné vedy historické na Filozofickej fakulte Prešovskej univerzity v Prešove (PhDr.). Od roku 2009 pracuje ako archivárka a kurátorka historickej fotografie v SNM – Múzeu Betliar. Vo svojej praxi sa okrem archívnych dokumentov a dobovej tlače venuje historickej fotografii v kontexte každodennosti šľachty 19. a 20. storočia. Zameriava sa na zhromažďovanie a identifikáciu ikonografie Andrassyovcov a ich objektov. Július Barczy, teoretik a historik umenia. Pochádza z Rožňavy, vyštudoval dejiny a teóriu umenia na Trnavskej univerzite. V rokoch 2014 – 2018 pôsobil ako riaditeľ SNM – Múzea Betliar, v súčasnosti je riaditeľom Aukčnej spoločnosti SOGA. Venuje sa otázkam modernity v stredoeurópskom priestore, dejinám zberateľstva so špeciálnym zreteľom na rod Andrassyovcov. Podieľa sa na príprave stálych expozícií hradu Krásna Hôrka. Martin Bartoš, archivár. Pochádza z Košíc, vyštudoval archívniectvo a pomocné vedy historické na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. V r. 2004 – 2008 pôsobil v štátnom archíve v Levoči, od r. 2011 pracuje v Archíve mesta Košice. Venuje sa genealógii a heraldike šľachtických rodov.

Tímea Mátéová, absolventka dejín a teórie umenia na Filozofickej fakulte Trnavskej univerzity v Trnave. V rokoch 2012 – 2014 pôsobila ako odborná radkyňa na Krajskom pamiatkovom úrade Košice, od roku 2015 pracuje v Slovenskom národnom múzeu – Múzeu Betliar, od roku 2018 je jeho riaditeľkou. Profesionálne sa venuje zbierkam, sídlam, životnému štýlu a umeleckému vkusu rodu Andrassyovcov a problematike ochrany a obnovy pamiatkového fondu na Slovensku.

Mgr. Matúš Molnár, absolvent odboru história na Filozofickej fakulte **Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach**. Od roku 2018 pôsobí ako odborný zamestnanec, kurátor a v súčasnosti ako vedúci oddelenia výskumu a starostlivosti o zbierkový fond SNM – Múzea Betliar. Venuje sa ranonovovekým dejinám rodu Andrassyovcov, dejinám knižnej kultúry a otázke genézy šľachtickej knižnice Andrassyovcov v širších súvislostiach. Zaujíma sa tiež o regionálne cirkevné a kultúrne dejiny Gemera.

Mgr. Lukáš Patera je vedecko-výskumný pracovník v Slovenskom banskom múzeu v Banskej Štiavnici a tiež doktorand na Filozofickej fakulte Ostravskej univerzity so špecializáciou na hospodárske a sociálne dejiny novoveku. Zaoberá sa dejinami baníctva a železiarstva v Uhorsku v období 1848 – 1945, hospodárskymi dejinami strednej Európy, dejinami priemyslu, dopravy, technickými pamiatkami a históriou kúpeľníctva. Je autorom viac než 40 odborných článkov a štúdií, ako aj autorom a spoluautorom viacerých monografií. Od roku 2020 zároveň pôsobí v združení Čierne diery, ktoré sa venuje mapovaniu a záchrane industriálneho dedičstva na Slovensku.

Planetárium pre verejnosť [📄](#)

📅 1. 12. 2023, 5:36, Zdroj: kamdomesta.sk [📄](#), Sentiment: **Positívny**, Téma: **Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach**, Kľúčové slová: **UPJŠ**

Dosah: **3 706** GRP: **0,08** OTS: **0,00** AVE: **396** EUR

Kúpiť lístok [Iné termíny](#)

Centrum voľného času, Orgovánová 5 040 11 Košice Hvezdáreň a planetárium pracovisko Popradská 86 v mesiaci NOVEMBER a DECEMBER uvádza pre verejnosť programy a pozorovania v planetáriu a hvezdární

UTOROK-7.11. a 28.11, 12.12. a 19.12.

- 17.00-21.00: KRÁĽOVSKÁ PLANÉTA - prednáška o planéte Jupiter spojená s pozorovaním večernej oblohy, vstup o 17.00 vhodný pred deti a rodičov, vstup o 19.00 vhodný pre staršie deti, mládež a dospelých

STREDA -8.11. a 22.11., 6.12. a 20.12.

- 18.30-20.30: OBLOHA DNES - program pre staršie deti, mládež, dospelých o aktuálnej oblohe a astronomických úkazoch spojený s pozorovaním večernej oblohy

ŠTVRTOK - 9.11.

- 10.30-13.00: ZÁKRYT VENUŠE MESIACOM - pozorovanie denného zákrytu planéty Venuše Mesiacom, uskutoční sa len v prípade jasného počasia

SOBOTA 11.11 a 2.12.

11.11. od 14.00 do 19.00: ASTROSOBOTA - METEORY 2.12. od 14.00 do 19.00: A STROSOBOTA - DEEP SKY OBJEKTY

- programy pre deti a rodičov so vstupmi o 14.00, 15.30, o 17.00 program najmä pre staršie deti, mládež a dospelých

ŠTVRTOK - 23.11. a 14.12.

- 17.00-21.00: ASTRONOMICKÝ ŠTVRTOK - o 17.00 premietanie filmov, o 18.00 prednáška - téma bude zverejnená neskôr, o 19.30 hviezdy v planetáriu a pozorovanie planét pre staršie deti, mládež a dospelých

Podujatie sa uskutoční v spolupráci so Slovenskou astronomickou spoločnosťou pri SAV a Prírodovedeckou fakultou **UPJŠ**

ŠTVRTOK - 28.12 a PIATOK - 29.12.

- 15.00-21.00: PRÁZDNINOVÉ PLANETÁRIUM - programy pre deti a rodičov so vstupmi o 15.00 a 17.00, o 19.00 program pre staršie deti, mládež a dospelých

Programy v planetáriu sa uskutočnia za každého počasia pre najmenej 10 záujemcov. Pozorovania sú len za jasného počasia.

Upozornenie - pred budovou, Popradská 86 nebude možné parkovanie, a to z dôvodu stavebných a výkopových prác.

Vstupné: 2€/osoba

>> Rezervačný systém „Planetárium pre verejnosť“

V rezervačnom systéme si môžete rezervovať konkrétny deň a čas. Na Váš email dostanete potvrdzujúcu správu na počet rezervačných miest. Pri príchode na recepciu CVČ Popradská 86 sa preukážete emailom a zaplatíte poplatok 2€/osobu.

V prípade zmeny programu Vás budeme informovať na email, ktorý ste uviedli v rezervačnom systéme.

Info: 055/6411 411, kanuk@cvckosice.sk, www.cvckosice.sk

Portál www.kamdomesta.sk nie je organizátorom uverejňovaných podujatí a preto nezodpovedá za zmeny uskutočnené organizátormi. Odporúčame preveriť si vopred termín a čas konania podujatia priamo u organizátora. Na niektoré akcie je potrebné sa prihlásiť vopred.

Miesto konania